

کنشهای کوچک و مثال زدنی از ایستادگی مدنی - بخش یازدهم

نوشته: استیو کراشاو و جان جکسون
ترجمه: عمار ملکی

تقدیم به ضیا نبوی و مهدی محمودیان

کاتالوگ شکنجه

در بین سالهای 1964 تا 1979، برزیل تحت حاکمیت نظامیان قرار داشت. آزادی بیان محدود بود و رژیم حاکم شهروندان را شکنجه میداد و بقتل میرساند. حتی پس از اینکه نظامیان بطور رسمی قدرت را به دولتی غیرنظامی واگذار کردند، آنها در پشت صحنه در پست های کلیدی باقی ماندند. فضای ترس و وحشت همچنان پابرجا بود. اگر چه ظاهراً دیکتاتور نظامی دیگر در قدرت نبود، اما هنوز آزادی کامل نیز وجود نداشت. در این شرایط، کتابی خارق العاده بشکلی مخفیانه در حال تهیه بود.

در سال 1985 کتاب «برزیل: آنچه هرگز نباید تکرار شود» منتشر گردید که شامل شرح تصویری شکنجه هایی بود که در دوران قدرت نظامیان در سالهای پیشین اعمال میشد. این در حالی بود که بعضی از بیرحم ترین شکنجه گران آن دوران، هنوز دارای مقامهای مهمی در حکومت بودند.

آن کتاب از اهمیت دوجندانی برخوردار بود چرا که ادعاهای آن همگی بر مبنای اسناد رسمی- نظامی ثبت شده بود و از شواهد منابع دیگری استفاده نکرده بود. آغازگر این کار بزرگ سه کشیش بودند. جیم رایت، کشیشی پروتستان که برادرش توسط دولت نظامی شکنجه و به قتل رسیده بود، در سال 1979 اولین بار ایده این کتاب را مطرح کرد. کاردینال پائول آرنس - اسقف اعظم کاتولیک در شهر سائوپائولو - مشتاقانه از پیشنهاد استقبال کرد. او شواهد سری را در کلیسا نگهداری کرد و مسئول حفظ اسناد بود. فیلیپ پوتر که اهل دومینیکن و دبیر کل مجمع جهانی کلیساها در شهر ژنو بود، مسئولیت جمع آوری پول به نمایندگی از همکاران برزیلی اش را بر عهده گرفت.

شیوه مخفیانه ای که پوتر برای تامین مالی استفاده کرد به جای آنکه شباهت به جمع آوری پول برای کمک به اهداف بشردوستانه داشته باشد، بیشتر شبیه روش پولشویی شبکه های مافیایی بود! بدین ترتیب که صدها هزار دلار از طریق چمدان و بطور دستی از ژنو به برزیل انتقال یافت. از آنجاییکه کاردینال آرنس نگران لورفتن پروژه بود، او نه تنها با کشیشان همکاری در این باره مشورتی نکرد بلکه حتی واتیکان را نیز در جریان قرار نداد.

ایده جمع آوری مطالب این کتاب، به شکل نامعقولی بلندپروازانه و در عین حال بسیار ساده بود. دادگاههای سری نظامی تمامی اسناد و جزییات محاکمات، شامل شرح تمامی شکنجه های محاکمه شوندهگان را نگه داری میکردند. لارنس و شلر،

نویسنده کتاب «یک معجزه، یک جهان: انتقام‌گیری با شکنجه» از جیم رایت نقل قول میکند که: «نظامیان برزیلی هرگز تصور نمی‌کردند که باید روزی به کسی پاسخگو باشند. اما چون فرماها و مدارک فنی نیاز به اسناد ثبت شده کامل و منظم داشت، از اینرو آنها را حفظ کرده بودند».

نویسندگان کتاب «برزیل: آنچه هرگز نباید تکرار شود» از طریق وکیلانی معتمد که برای پرونده‌های موکلانشان به اسناد دسترسی داشتند، به مدارک شکنجه‌ها دست پیدا کردند (طبق قانون دسترسی به پرونده‌ها مجاز بود، اما هر پرونده تنها به مدت بیست و چهار ساعت می‌توانست امانت گرفته شود و پس از آن باید پس داده می‌شد). بعضی پرونده‌ها که بسیار حجیم بودند، با سرعت بوسیله سه دستگاه فتوکپی در مکان ناشناخته‌ای که در پایتخت - برزیلیا - اجاره شده بود، کپی برداری می‌شد. روز بعد پرونده‌های دیگری مورد بررسی قرار می‌گرفت و این فرآیند تا آخر ادامه داشت. این تیم مخفیانه از صبح تا شب و بطور شبانه روزی در هفت روز هفته به کار کپی برداری مشغول بود. از برزیلیا، مدارک به جای امن تری در یک اتاق مخفی و قفل شده، متعلق به اسقف اعظم در سائوپائولو، منتقل می‌گردید. از آنجا هم میکروفیلم‌ها به ژنو انتقال داده می‌شد. در مجموع، یک میلیون صفحه کپی برداری گردید. بعد از ویرایش و انتخاب نهایی، آن شواهد مبنای تدوین یک کتاب حجیم قرار گرفت.

برخلاف شیوه مرسوم برای انتشار یک کتاب، این کتاب به عمد، بدون هیچ سرو صدایی در تاریخ 15 جولای 1985 در کتابفروشی‌ها توزیع گردید. کاردینال آرنس پیشاپیش اصرار داشت که ناشران فقط به این شرط اجازه چاپ این کتاب را دارند که ضمانت دهند پیش از توزیع آن، هیچ تبلیغ و اعلان عمومی درباره زمان انتشارش صورت نگیرد. بمنظور اطمینان یافتن از در امان ماندن کتاب، توزیع کتاب از همه جهت نهانی و غافلگیرکننده بود. با این وجود، در مدت چند هفته کتاب به بالاترین رتبه در لیست کتابهای پر فروش برزیل رسید.

نظامیان تحقیقات مفصل و البته بی حاصلی را ترتیب دادند تا بفهمند چگونه این کتاب تهیه و منتشر شده است. حتی دادگاه عالی نظامیان جلسه‌ای را برگزار کرد تا که در این باره بحث کنند که چگونه می‌توان با استفاده از قوانین موجود امنیتی، کتاب را ممنوع اعلام کنند. اما این اتفاق هرگز نیفتاد زیرا نظامیان فهمیده بودند که هر گونه تلاشی در جهت توقیف کتاب، تنها تأثیر معکوس به بار خواهد آورد چرا که همزمان، ترجمه انگلیسی کتاب در آمریکا هم عرضه شده بود و در نتیجه اعمال محدودیت در برزیل کاملاً بی فایده بود.

کتاب به مدت دو سال در لیست پرفروشترین کتابهای برزیل باقی ماند. حتی این کتاب پرفروشترین کتاب غیرتخیلی تاریخ کشور گردید. در 23 سپتامبر 1985، تنها دو ماه پس از انتشار کتاب «برزیل: آنچه هرگز نباید تکرار شود»، دولت برزیل کنوانسیون منع شکنجه سازمان ملل را امضا کرد.

